

sklouzne ke krveprolití, aniž by to mnozí aktéři vlastně chtěli. Proti známé teorii racionální volby tak autor vlastně staví volbu iracionální. Jeho popis událostí je poměrně přesvědčivý, ale nelze se ubránit dojmům, že na přesvědčivosti by ještě získal, kdyby do něj autor, zejména se zřetelem na atmosféru odlišných „brýlí“, rýsování nových hranic a kypících hrnců, zapojil například koncept bezpečnostního dilematu.

Haluzík má materiál k zrcadlení hrnce před výbuchem z Jugoslávie, ale zkušenost s improvizovanými štáby a samoorganizací z Kavkazu. Podobně muzejní intelektuálové stáli v popředí na Kavkaze, ale méně v Jugoslávii. Občas také nesedí chronologie. Haluzík také vcelku pomíjí zájmy politických aktérů disponujících funkční státní správou i ozbrojenými silami, ale i fakt, že ne všichni aktéři prožívají popisované opojení; to ale dělá záměrně proto, že v ohnisku jeho zájmu je extatický aktér coby ústřední hybatel.

Při velmi pečlivém pohledu vystanou tedy v modelu jisté mezery. Neznamená to, že model není platný.

Spíše se zdá, že přes obrovské množství nasbíraného materiálu nabízí okno, které autor otevírá, vlastně ještě mnohem více příležitostí k přemýšlení, než kolik se do knihy vešlo. Nezapomínejme, že politika jako taková je vlastně tvorbou obrazů a veřejným dramatem.

Autora je nutné pochválit za vynikající styl, kombinující odbornou úroveň s vypravěčským tónem, což knihu přibližuje řadovému čtenáři, přitom však nikdy nesklouzne k zjednodušujícímu podání. Bohatý slovník i obrovská erudice vytvářejí od prvních stran ve čtenáři dojem, že je vtažen do děje.

Kvalitativně je často nehmatatelné. Proto je více než vítaná vizualizace, které Radan Haluzík dopřává plnými hrstmi v podobě karikatur, tematických ilustrací i vlastních fotek chlapů jdoucích do války. Vydavateli patří dík za pečlivé grafické zpracování i ochotu zařadit do textu zmíněné množství obrazového doprovodu. Slabinou je bohužel omezený rejstřík, který by si v případných dalších vydáních zaslouhoval rozšířit.

Filip Tesař (nezávislý badatel)

Martin Rychlík, Dějiny vlasů. Účesy, vousy, chlupy a péče o ně. Academia, Praha 2018, 361 s.–

Troufám si říci, že Martin Rychlík je patrně jediným českým etnologem, rozvíjejícím to, co se kdysi nazývalo „sittengeschichte“, což vždy

znamená jednak smysl pro utříděnost, jednak smysl pro areálovost a rovněž smysl pro detail; v tomto ohledu je Rychlík pokračovatelem

někdejšího díla, řekli bychom, Jaroslava Vlacha (jehož autor cituje), a ze soudobé perspektivy nověji snad i pokračovatelem věhlasného komparatisty George P. Murdocka; připomněl bych v této souvislosti Murdockovu studii, monografii o postavení nemoci z transkulturního hlediska. Myslím, že naznačené směřování prokázal Rychlík více než dostatečně, a tu mohu upozornit na anticipace deskriptivního přístupu, ztělesněné dílem o tetování, i na připravované dílo o skalpování.

Nyní k otázce klasifikační: pro srovnání jsem vybral „Histoire des Moeurs“ (Paris: Gallimard, 1990, 3 sv.), kde se nachází jedna rozsáhlejší kapitola k vlasům (Histoire des Modes de la Coiffure, autorky Yvonne Deslandres et Monique Fontanes). Zajímavé je, že Rychlíkovo členění na starší dějiny, světové kultury a cesta k dnešku, a členění francouzských autorek vzájemně korespondují: obecný úvod, rozčlenění horizontu na tradiční společnosti a Západní Evropu – spěchám však dodat, že po stránce grafické (a to je důležité) je Rychlík na nesrovnatelně vyšší úrovni.

Otázky vyvolává část „světové kultury“, možná by bylo vhodnější

řící kultury světa, neboť blok Oceánie nebo blok Afrika mohou být obtížně srovnatelné (například Křováci, i když o estetice a originalnosti nemíním pochybovat), spíše je ve hře „světovost“, otázka sahající ke Goethemu, totiž co je světová literatura (tedy podobný problém), obecněji jde o možnost komparace. Je však vhodné podotknout, že globální areální členění je vždy nerovnoměrné, ač nelze zapomínat na zkušenosti, a to explicitní, sahající alespoň ke klasickému difuzionismu. Také autorovy zkušenosti se promítly i do jeho přednášek, jak obecných, tak i – to zejména – oceánských. Zvláštní zmínku si zaslouží zejména klasifikační úvod, tj. významy a úpravy. Ve čtyřech odřezcích Rychlík přiblížil rozmanité stránky nakládání s vlasy, a to fyziologickou, symbolickou a takřkajíc technologickou.

Zvláštní zmínku si zaslouží rovněž bibliografie, která je neobyčejně poučená a pestrá. Nechybí tituly à la Hugo Bernatzik, Die Neue grosse Voelkerkunde. Oceňuji speciálně autorovu znalost české orientalistiky.

Slovem: Martin Rychlík napsal velmi zajímavé a záslužné dílo.

František Vrhel (Ústav etnologie, FF UK, Praha)